

Бранислав Ивић

Универзитет у Београду

Православни богословски факултет

branislavivic95@gmail.com

<https://doi.org/10.18485/rit.2021.19.35.9>

УДК: 27-244.33-277

26-244.5-277

253.4

Оригинални научни рад

Датум пријема: 16.1.2021

ТУМАЧЕЊЕ ОС 2 У КОНТЕКСТУ РЕЛИГИЈСКЕ ПОЛЕМИКЕ СА ХАНАНСКИМ КУЛТОМ

Резиме

Књига пророка Осије сјада у збирку Дванаест пророка у канону Сјарао завеша. Будући да заузима прво место, како у јеврејској Библији, тако и Септуагинти, сјааус јој одговара манифесту теологија који је крајњи редактор именује збирке. Својом метафором брака, као доминантном темом прва три поглавља Књиге, Осија покушава да покаже динамику односа Јахве и његовој изабраној народа који пролази кроз различите фазе културног развоја и стварања социјалне идентичности. Пророк месимично прекознаје такав историјски ход Израела као неверств. Доминантни утицај на јавизам као примарни аспект Израелове идентичности оставила је хананска религијска пракса, посебно кроз култ боја Баала и са њим у вези култна плодност. Рад настоји да покаже полемички карактер таквој односа кроз пример тумачења групе главе Књиге пророка Осије.

Кључне речи: Јахве, Баал, Осија, култ плодности, хананска религија, синкретизам

Брак пророка као оквир казивања

Доминантна тема у оквиру одломка Ос 1-3 је метафора брак пророка.¹ Према Ос 1:2, пророку се налаже да узме себи *אִשׁ זְנוּנִים* („жену блудница“) и да са њом има *אִשׁ יְלֵדֵי זְנוּנִים* („децу блудничку“) (уп. 1:2).² Осијина веза са Гомером, као и именовање деце, разумевани су обично у контексту односа Јахвеа и неверног Израела (1:10-2:23). Одломак Ос 3 онда описује пророчку приврженост прељубници, што се обично узима као симбол Јахвеовог од-

1 Интересантно је на пример да метафора брака за однос Јахвеа и Израела у Ос 1-3 бива промењена родитељским односом који је доминантан, на пример, у Ос 11. Врло је важно да су обе представе засноване на догађајима Изласка. Синајски савез може бити представљен у категоријама брачних односа. Тако је Израелово неверство Савезу оцењено као проституција (Изл 34:15-16; Понз 31:16).

2 Интересантно, када је реч о рођењу Лизраела, за њега се каже да му (=пророку) се роди (*וָיָלֵד*), док се то не каже за друго двоје деце (уп. 1:6.8).

носа и опроштаја према Изаиљу (3:4-5).³ Фраза $\text{לְבַרְכָּתְךָ לְפָדְךָ}$ (појављује се једино у Књизи пророка Осије. Термин לְבַרְכָּתְךָ се уопштено разумева као „протитуисање“, и као такав, у вези је са глаголом לָבַד „починити блуд, протитуисати се“, док именица לְבַרְכָּתְךָ означава онога ко се тиме бави.⁴ Имајући ово у виду, Ос 1:2 би се могло разумевати као наредба да Осија ожени жену која се повезује са проституцијом.⁵ Међутим, према неким истраживачима, овако нешто је неприхватљиво, посебно имајући у виду да је, рецимо, свештеницима ово било забрањено (уп. Лев 21:7, 13-14).⁶ Такође, водећи се за немогућношћу прецизне историјске реконструкције, одређени истраживачи тврде да је прича алегорија. Ипак, новији истраживачи брак са Гомером посматрају као актуални догађај из живота пророка. Интересантно је објашњење по коме Гомера није ни проститутка, ни прељубница, већ јој се такво назвање приписује као припадници прељубничког народа – Израиља.⁷ Овакво објашњење, које Гомеру изузима од конкретних дела прељубе, у супротности је са оним за шта се она терети у Ос 2:2. Тумачење је чак и проблематизовало брак пророка и Гомере, тврдећи да се није десила брачна, већ чисто сексуална веза која не подразумева брак, што је симбол Израиљевог прељубничког односа са Баалом.⁸ Можда је најбоље повести се за објашњењем које фокус проблема ставља, не на питање брака или пуке сексуалне везе, већ на симбол Израиљевог удаљења од Јахвеа што се представља категоријама прељубништва/проституције.⁹ Метафору брака и

3 У контексту повезивања Осијиног „личног“ живота и националне ситуације, врло је важан стих 3:1 где се пророку препоручује да воли своју жену „као што Јахве воли синове Израиљеве“ ($\text{לְבַרְכָּתְךָ לְפָדְךָ}$) (уп. 3:1).

4 Уп. S. Van der Woude, *Three Classical Prophets: Amos, Hosea, Micah*, Richard Coggins et al. (ppp), *Israel's Prophetic Tradition: Essays in Honour of Peter R. Ackroyd*, Cambridge University Press, 1982, 32-57, [46].

5 Уп. R. Routledge, *Hosea's Marriage Reconsidered*, *Tyndale Bulletin* 69.1 (2018):25-42, [7].

6 Уп. Richard D. Nelson, *Priestly Purity and Prophetic Lunacy: Hosea 1:2 and 9:7*, у Lester L. Grabbe/Alice Ogden Bellis (ppp), *The Priests in the Prophets: The Portrayal of Priests, Prophets and other Religious Specialists in the Latter Prophets (JSOTSup)*. T&T Clark International, 2004, 115-33, [120-125].

7 Уп. R. Routledge, *Hosea's Marriage Reconsidered*, 8-9.

8 Овакво тумачење Дејвис (Davies) заснива на читању глагола לָבַד („узети“) као прељубу која, као таква, не подразумева нужно брачне оквире. Међутим, Дејвис (Davies) превиђа постојање предлога לְ у комбинацији са לָבַד која се на другим местима у Страом завету односи на ступање у брак (уп. Пост 24:3-4; 27:46; Изл 6:20, 23, 25; Лев 18:18; 21:7; Понз 21:11; 25:5; Суд 4:2-3; Јер 16:2; Рут 4:13. Уп. Graham I. Davies, *Hosea* (New Century Bible Commentary), Eerdmans Publishing Co, 1992, 19.

9 Уп. S. Moughtin-Mumby, *Sexual and Martial Metaphors in Hosea, Jeremiah, Isaiah, and Ezekiel* (Oxford Theological Monographs), Oxford University Press, 2008, 215-224.

прељубе ћемо посматрати као оквир који писац бира да би говорио о религијским праксама страних јахвеизму.

Ханански бог Баал

Метафора са љубавницима стоји у блиској вези са термином בעל („баал“) који се појављује у различитим облицима кроз Ос 2. Термином је означена друга група ентитета са којом је Јахвеова жена починила прељубу. Прецизна природа везе између групâ означених као љубавници и Б/баалâ није сасвим јасна. Једна од потешкоћа је и та што се термин „љубавници“ (בְּעָלִים, са суфиксом) појављују само у множини, док се теоним појављује, како у једнини (בַּעַל), тако и у множини (בְּבָעָלִים).¹⁰ Оба термина се у облику множине користе у Ос 2:15. У наставку ћемо истражити статус бога Баала у хананској теолошкој мисли, а посебно са аспекта култа плодности. Имајмо у виду да аутор у Ос 2:8-9.22 директно проблематизује питањâ извора плодности, негирајући Баала као заслужног за изобиље земаљске плодности.

Угаритско¹¹ божанство одређено термином בעל („господар“) било је познато и под многим другим називима,¹² при чему новија истраживања показују разликовање између (функционалног) теонима и личног божанског имена.¹³ Као божанство олује и плодности, повезиван је са сиријским Хададом и месопотамским Ададом, те је у значајном броју случајева именован јеврејским кореном hd/hdd („громовник“) одакле и повезивање са олујом.¹⁴ Име једне, од његове три, кћерке, תְּלִי¹⁵ („Dewy One“/„Зорка“), указује на повезаност са метеоролошким феноменима. Осим тога, Баал тврди да поседује тајну грома (уп. ВС II:KTU 1.3 III.20-21 (71); IV.14-20 (72-73)). Баал

10 Уп. В. Е. Kelle, *Hosea 2: Metaphor And Rhetoric in Historical Perspective* (Academia Biblica (Series) (Society of Biblical Literature)), Society of Biblical Literature, 2005, 120.

11 Оваква атрибуција упућује на доминантву предност угаритских таблица откривених у Рас Шамри када је реч о обликовању Бааловог портрета.

12 Уп. Nicolas Wyatt, *The Titles of the Ugaritic Storm-God*, Ugarit-Forschung 24, (2007), 403-424; A. Botica, „The Theophoric Element Ba'al in Ancient Phoenician Inscriptions“, *Perichoresis*, vol. 10.1 (2012): 67-93, [72-76].

13 Уп. Brian P. Irwin, «Baal and Yahweh in the Old Testament: A Fresh Examination of the Biblical and Extra-Biblical Data» (докторска дисертација), Toronto, 1999, 71.

14 Уп. Nicolas Wyatt, *The Titles of the Ugaritic Storm-God*, Ugarit-Forschung 24, (2007), 412. Интересанто је и то да се у RTU:KTU 1.10 III.32-36 појављује Баалова титула ḥtk dgn коју можемо превести као „владалац кише“; у ВС I:KTU 1.2 IV.8(336); ВСII:KTU 1.3 0.40 (69); ВС I:KTU 1.1 III.18 (182); V.60; 1.19 (129) L43-44 (110) се назива rkb 'rp („јахач облака“). Имајмо на уму да постоји унутрашња логика оваквом одређења с обзиром да су облаци „извори“ кише. У *Ras Şamri Asarḫadona sa Baalom og Tira*, Баал се назива b'l šrp чиме се подразумева одговорност за поморске олује и потовањâ (ANET³ 533-534)

15 Уп. ВС II:KTU 1.3 III.5-8 (218-221); V.41-43 (344-349); 1.4 IV.54-57 (80); 1.5 V.10-11.

лова повезаност са небеским светом претпоставља се у чињеници да Данил дозива управо њега како би му помогао да ухвати птицу за коју се мисли да носи остатке од Акат (RTU:KTU 1.19 III.1-3 (303-304)). Коначно, двоструко име Бааловог пратиоца Gupn-wa-Ugar („Вино и Поље“)¹⁶ претпоставља да је Баал повезан са плодношћу – што је природна последица сматрања да је он божанство кише (BC II:KTU 1.3 III.36 (72)). Врло је важно и то да се за Баала везује и двоструко очинство. Наиме, проблем се јавља због тога што угаритски текстови говоре о њему као bn dgn („син Дагона“),¹⁷ али и као bn 'l („син Ела“).¹⁸ Такође, интересантно је и то да угаритска листа богова помиње седам Баалâ.¹⁹ Ипак, нама је важно то што је Даган, један од два божанства која се помињу као Баалови очеви, по свему судећи, аутохтоно угаритско божанство чије име су западни Семити усвојили као назив за жито (dgn), при чему постоји мишљење према коме је bn dgn функционално одређење преко кога се Баал идентификује као божанство плодности, док је bn 'l заправо указивање на Баалово синовство са Елом.²⁰ Поред тога што се Баал представља првенствено као бог олује и плодности, он се такође јавља и као божанство рата или заштитника града.²¹ Међутим, он је слављен и као ратник – заштитник од непријатеља (RTU:KTU 1.119.26-36) који се са богом Јамом („море“) бори за превласт (KTU 1.1-1.2; Дан 7), а потом гради замак на гори Сафон, одакле Баал излива кишу на земљу (BC II:KTU 1.3-1.4;

¹⁶ Уп. Sang-Youl Cho, *Lesser Deities in the Ugaritic Texts and the Hebrew Bible: A Comparative Study of Their Nature and Roles* (Deities and Angels of the Ancient World 2), Gorgias Press, 2007, 157-162.

¹⁷ Уп. BC I:KTU 1.2 I.19,35 (282); RTU:KTU 1.5 VI.23-24 (122); 1.6 I.6,51-52 (129); RTU:KTU 1.10 III.12,14 (220); RTU:KTU 1.12 III.26 (246); 1.14 II.25;IV.7 (185).

¹⁸ Уп. RTU:KTU 1.17 VI.2(270), али има и навода да је Ел његов отац (уп. BC I:KTU 1.2 III.21 (254); BC II:KTU 1.3 V.35 (74); 1.4 IV.47(80)). Уп. N.Ayali-Darshan, *Baal, Son of Dagan: In Search of Baal's Double Paternity*, Journal of the American Oriental Society, 133(4), 2013, 651-657.

¹⁹ Уп. RTU:KTU 1.47 III.5-11 (361); RTU:KTU 1.118 III.4-10 (412); 1.148 III.2-4 (427); RCU:KTU RS 20.24 II.4-10 (36). Вероватно је реч о већем броју манифестација божанства које у себи читавају различите традиције. Постоји и објашњење по коме је реч о седам муња (уп. RTU:KTU 1.101 I.3(388))

²⁰ Више о овоме код N. Wyatt, *The Titles*, 408. Проблематично код овог објашњења је појава да се Баал често (уп. rtu:KTU 1.108 III.8,10 (388)) назива ḥtk dgn што већина истраживача преводи као „изданак Дагана“, док Вајат (Wyatt), тврдећи да глаголски корен ḥtk значи „владати“, то назвање преводи као „владалац кишом“. Када је реч о Еловом очинству, имајмо у виду да управо он риди сазнавши да је Баал умро. Уп. RTU:KTU 1.5 VI.11-25 (123-125), али се и радује са првим индицијама о Бааловом васкрсењу (уп. RTU:KTU 1.6 III.14-2 (137)).

²¹ RTU:KTU 1.119 II.26-36 (418) садржи обред жртвовања који има за циљ да Баала присили да заштити град од нападача. Повезивања бога времена са прерогативима божанства рата није неуобичајено, посебно имајући у виду често везу насилне олује и напредовања војске. У египту и Асирији, на пример, монарси нису били противни повезивању своје застрашујуће војске са упечатљивим сликама грмљавине. Уп. Brian P. Irwin, «Baal and Yahwe», 79.

1.4 VI.3-6 (82); KTU 1.4 VII.25-37 (84)).²² Упркос победи над хаотичним божанством мора, његов статус и дозволу за изградњу дворца потврђује ипак Ел као врховни бог ханаског пантеона.²³ Интересантно је и то да Баал, поражен од стране бога Мота („смрт“), умире, те је приморан да оде у доњи свет, али га његова сестра Анат избавља поразивши Мота (RTU:KTU 1.6.II.26-27 (134-135)). Реч је о алегорији за пољопривредну сезону, те тако персонификација олује у лику Баала устаје у одређено време.

Ос 2 и KTU 1.16 III.2-8

Упућивања или алузије на „Баала“ или „баале“ у Ос 2 појављује се у оквиру две текстуалне целине. Најпре у Ос 2:3-15, односно у Јахвеовом парничном говору против Израилља, којим се народ оптужује за своје неверство. Изарил се сматра кривим због прељубе (2:3-7), при чему се у оптужбама, Јахвеу придружују и деца Ammi и Ruhamah (2:3-4).²⁴ Казна неверној супрузи, мајци, односно народу представљена је у 2:8-10, 11-15, а означена употребом речи לָקַח. Такође, јасно је и то да представа која се налази у основи Ос 2 почива на вези између концепта брака и националног савеза са Јахвеовом. У вези са овим треба поменути Лев 26 где се каже да, између осталог, савез са Јахвеом подразумева и сезонске кише, као и плодност коју би оне поспешиле (Лев 26:4-5), мир у земљи (26:6а), предах од дивљих животиња (26:6б), али и пораст наталитета (26:9). Ускраћење ових добара присутна је у парничном говору у оквиру Ос 2:3-15. Тако, због одсуства кише Израилљ ће бити „као пустиња“ (כַּמִּדְבָּר), „попут суве земље“ (כְּאֶרֶץ יְבֵשָׁה), те ће „бити и уморен од жеђи“ (2:5) (וְהָיִיתָ הָיָה בְצַמָּה). Са друге стране, благослов плодности које је обећан у Лев 26:4б-5, сада се понавља Јахвеовом тврдњом да ће вра-

22 Епизода о градњи палате је једна од најважнијих у циклусу сукоба Баала и Мота. Није реч о градњи храма или неког другог богослужбеног места, већ о резиденцији младог божанства Баала, сина бога Ела. Он најпре тражи дозволу од *своја оца*, и то преко своје сестре Анат. Он најпре оклева, а онда Баал покушава преко своје мајке Ашере да оствари свој циљ. Она, како нам се казује, шаље једног из своје пратње богу занатâ Kathir wa-Nasis, познат као Hayin („Брзи“) како би помогао око припрема за градњу. Осим мноштва посуђа и свих луксузних ствари, од намештаја се помињу кревет, сто, столица и лапма (уп. 2Цар 4:10). Око Бааловог престола налази се балдахин и подножје за ноге владара. Мот је саботирао рад уз помоћ својих сарадника, затим долази до поновне молбе мајке и сестре оцу да Баал настави са радовима, што је на крају ипак успело. Палата је подигнута од кедровог дрвета са Ливана и Сириона. Уп. U. Cassuto, *The Palace of Baal*, Journal of Biblical Literature 61, no. 1 (1942): 51-5

23 Уп. Mark S. Smith, *The Origins of Biblical Monotheism: Israel's Background and the Ugaritic Texts*, Oxford University Press, 2001, 43-45.

24 H. G. May, *An Interpretation of the Names of Hosea's Children*, Journal of Biblical Literature, vol. 55, no. 4, 1936, 285-291, [287-289].

тити „своје жито, ново вино и уље“ (2:10) (הַדָּגָן וְהַתִּירֹשׁ וְהַיַּצִּיֵּהָ).²⁵ Најзад, каже се да ће се „дивље животиње“ (תַּיִת הַשָּׂדֶה) размножити и угрозити усева (уп. 2:14b), што је последица укидања благослова изнетог у Лев 26:6b и испуњења клетве из Лев 26:22.

Ос 2:7-8 сажима оптужницу против Израиља тврдећи да је ишао за љубавницима (уместо да је следовао Јахвеу) и мислио да су добра – хлеб, вода, вуна, лан, уље и пиће - дошла од њих (а не од Јахвеа, како и јесте). Врло је важно да су побројани продукти диретно, неки више, неки мање, зависни од временских фактора, односно божанстава времена и плодности.²⁶ У конкретном случају, љубавници се идентификују са баалима (2:15), односно богом Баалом чије су кише биле од изузетне важности за ниво приноса продуката поменутих у Ос 2:7 (уп. RTU:KTU 1.6 III. 13-16 (137)). Са друге стране, Ос 2:23-24 може упоредити са RTU:KTU 1.16 III.2-8 (231),²⁷ где болест цара Кирта доводи до суше, што је последица саосећања створења са царем или Киртовог заштитника Баала.²⁸

25 Довођење ових производа у везу са савезом, уп. Понз 11:13-15. Ова фраза се појављује шеснаест пута у Старом завету (Понз 7:13; 12:17; 18:4; 28:51; 2Цар 18:32; Јер 31:12; Ос 2:24; Јл 1:10; 2:19; Аг 1:11; Нм 1:11; Нем 5:11; 10:40; 13:5; 13:12; 2Дн 32:28). У свим овим случајевима ова добра су знак Јахвеовог савеза и послушности Израиља. Изузетак је само 2Цар 18:32, где Равсак у обраћању народу Јерусалима помиње ова добра као долазећа од извора који није Јахве. Чак и на овом месту, покушано је са убеђивањем народа да земља у коју ће бити одведени биће налик на оној коју им је Јахве дао.

26 Ово је подржано тврђењем у Ос 2:14 да вино и смокве (уп. Јер 5:17; Јл 1:17; Пс 105:33) Израил разумева као поклоне од својих љубавника, односно страних божанстава. Свакако, агрикултурални наподи се подразумевају, но сад их остављамо по страни.

27 Легенда о Керету, цару Хубура, позната и као Еп о Кирти је угаритска поема која се смешта у Касно бронзано доба (1500-1200). Сачувана је на три глинене таблице откривене 19030-31. године. Писана је угаритским клинастим писмом и приписује се Илимилку, првосвештенику, који је, такође, делимично и писар Циклуса о Баалу, као и Легенде о Акуат (KTU 1.17-1.19). Таблице се данас чувају у Musée National d'Alep у Сирији. Уп. B. Margalit, *The Legend of Keret*, у Wilfred G. E. Watson/Nocolas Wyatt (ppp), *Handbook of Ugaritic Studies*, Brill Academic Publishers, 1999, 203-233.

28 Због оштећења није могуће утврдити узрок суше. У старозаветној књижевности, као и угаритским списима, забележен је одговор, на пример, земље на гнусне злочине. У јеврејској традицији, Адамов грех проузроковао је клетву земљи да ће рађати трње и коров (Пост 3:17-19), док занемаривање Савеза од стране људи доводи до тога да усеви неће успевати (Лев 26:20). Такође, Давидова наредба да се спроведе попис довела је до глади (2Сам 24:13). У свим од ових случајева, природа не делује спонтано, вец по Јахвеовој наредби. Слични примери се проналазе и угаритској књижевности, убиство Аката довело је до суше (KTU 1.19 II.1-25). У одломку о коме расправљамо, чини се да се суша јавља као последица одсуства Баала. У KTU 1.16 IV, чињеница да Ел наређује Бааловом гласнику да узвикује са врха високе куле може да подразумева одсуство Баала, те да се и сушта јавља због његовог одсуства (RTU:KTU 1.16 IV. 1-16 (232-234)). Овакв закључак је могуће донети и на основу паралела у вокабулару између наведеног одломка и KTU 1.5 IV.3-11 где слуге Гупн и Угар трагају за Баалом, својим одсутним господаром (уп. RTU:KTU 1.5 IV.3-5 (122-124) | RTU:KTU 1.16 IV. 3-4 (138))

„Уље које лије²⁹ [из/у пехар(а)]
 обратити пажњу, истражите³⁰ земљу и небо;
 Идите до обода земље,
 до граница воде!
 Истражите земљу због Баалове кише,
 и поља због кише Вишњег!
 Сјајна је за земљу Баалова киша,
 и за поља, киша Вишњег;
 сјајна за жито у браздама,
 у обрађеном земљишту пшеничног усева,
 над браздама усева!“

У тексту о Кирту, неименована особа је упитана да „истражи“ или „обрати пажњу“ на земљи и небу како би пронашла Баала. Сведочанства о божанској одсутности и степену суше уткана је у изјаву (II. 3-16 (228)) да су залихе „хлеба“ (lhm), „вина“ (yn) и „уља“ (šmn) исцрпљене. Иако се изразима разликују, свака од поменутих ставки има одговарајућег парњака у Ос 2:24 („жито“ (גָּזֵן), „ново вино“ (שִׁירֵי הַיַּיִן) и „уље“ (הַשֶּׁמֶן)).

У овом контексту, врло је важан и одељак Ос 2:18-19 који, осим помена празника, иначе недвосмислено јахвеистичких,³¹ имамо тврдњу да се у на- долазећој ери, која и означава престанак „дане баала“, Јахве више неће називати עֲבָדָה, чиме се отвара могућност за претпоставке да су »баали« заправо локалне манифестације Јахвеа или да је Јахве врховно божанство у пантеону нижих баала. Осим тога, могуће је и то да су Израиљци служили Јахвеу као Баалу.³²

29 Иста формулација се појављује у ВС II:KTU 1.3.II.31 (70) и 1.104.14 (. Реч је о акту имитативне магије уз помоћ којег се подстичу та-ложење влаге која представља дебљину земље, односно њену плодност (уп. Бр 13:20). Уп. Ginsberg, H. L., W. F. Albright, and Elimelech, *The Legend of King Keret: A Canaanite Epic of the Bronze Age*, Bulletin of the American Schools of Oriental Research. Supplementary Studies, no. 2/3 (1946): 1-50, [46-47].

30 Због великих лакуна у тексту само се може претпоставити ко говори. Може бити да је у питању божанство, свештеник који делује у име Керета, Илху или пак Баалови гласници, што је случај у RTU:KTU 1.5.VI.3-9 (126). Засигурно да постоји веза између наратива о Керету и Баалових текстова, посебно имајући у виду повезивање смрти Баала и Киртуа. Чини се највероватнијим да говорник даје упутства Бааловим гласницима у вези са потрагом.

31 Уп. Лев 23:2-44; Бр 10:10; 29:39; 2Цар 222-23; Ис 1:13-14; 66:23; Јез 4424; 45:17; Језд 3:5; Нем 10:33-34; 2Дн 2:3; 8:13.

32 Приписивање истих или сличних особина божанствима са различитим именима била је уобичајена појава на Блиском истоку. Чини се да је то случај и са асирским богом Ададом за кога се, такође, сматрало да има моћ да кишом, односно плодношћу. Промена времена тумачена је као Ададова рика међу облацима. Осим тога, Дагон – божанство житарица и плодности усева – сматран је за Бааловог оца.

КТУ 1.5 – 1.6: сукоб Баала и Мота

Још један важан наратив везан за култ плодности у хананској теологији јесте сукоб Баала и Мота.³³ Циклус прича које мит обухвата тичу се напетости између плодности и јаловости у аграрном циклусу.³⁴

Наиме, саградивши замак (КТУ 1.3-1.4), на врхунцу своје моћи, Баал се пита да ли може да надвлада Мота, бога смрти, разарајућу силу суше и стерилитета. Преко своја два гласника Лозе и Поља (grn w'ugr)³⁵ позива Мота на прославу и проглашење своје суверености [над целим светом] речима (ВС II: КТУ 1.4.VII.45-52, (85)):³⁶

Заиста ћу послати гласника божанском Моту,
Изасланика Еловом вољеном, хероју.
Мот може мрмљати за себе,
Вољени може смишљати планове у свом срцу,
(али) само сам ја онај који влада над боговима,
Онај који ће угодити боговима и људима,
Онај који ће задовољити мноштва земље.

Ипак, ситуација се мења јер се гласници враћају са Мотовим претњама смрћу упућеним Баалу (RTU:КТУ 1.5.I.1-8, 12-26 (116, 116-119)). Врло је важно да се истиче моменат суше (уп. 1.5.I.4 (115)), док у истом контексту може да буде и пронађен сезонски аспект мита јер, у оквиру космичких промена због Баалове неминовне смрти, биће спржен род маслине, плодови који расту на дрвету, али и на земљи (1.5.II.2-6 (120)). Увенуће вегетације јавља се и као последица Бааловог страха и покуравања Моту коме он поново шаље гласнике (1.5.II.6-12 (121)) прослављајући га најпонижније. Након

³³ Мот је хананско божанство смрти и подземног света. У угаритским текстовима њему се приписује велико ждрело (*npš*) које незасито гута људе отпремајући их у подземни свет, сличан, по описима, Шеолу. Његове чељусти достижу до земље, усне до неба, а језик до звезда. Управо ће он прогутати Баала као што се гута маслина или неко воће (RTU:КТУ 1.5.II.1-6 (120-121); Ис 5:14).

³⁴ Уп. J. Gray, *Legacy of Canaan: The Ras Shamra Texts and Their Relevance to the Old Testament*, Brill Academic Publishers, 1965., 53.

³⁵ Природа Баала као божанства плодности у директној је вези са његовим гласницима за које Баал каже да су синови Сенке коју је он оплодио (уп. ВС II:КТУ 1.4.VII.53-56(85)).

³⁶ Треба рећи да се двапут говори о изазивању на двобој и самом двобоју, а Мот се у појављује у различитим улогама. У првом окршају, Мот је представљен као одговоран за летње суше изазивајући „пожар“ неба и прђење земаљских плодова. Међутим, имајмо у виду да кише нестају јер Баал силази у доњи свет. Уп. John C. L. Gibson, *Canaanite Myths and Legends*, T&T Clark International, 1978, 18.

великих лакуна у текстовима, у 1.5.V.6-17 (124) Баала коначно сусрећемо на путу ка подземном свету. Мот му заповеда:

Што се тебе тиче,
 Узми своје облаке,
 Своје ветрове, своје конопце (=муње), своје кише,
 (узми) са собом својих седам божанских помоћника,³⁷
 Својих осам ведрова,
 (узми) са собом Пидрај, ћерку Светлости,
 (узми) са собом Талиј, ћерку Пљуска;
 те управи своје лице ка планини моје гуще.
 Узми планину на своје руке,
 Брдо на своје дланове,
 И сиђи у дом седишта земље,
 Буди приборан са онима који иду доле у земљу.
 И знаћеш, боже, да си мртав.

Такође, врло је важно да Баал са собом у доњи свет води јуницу са којом је имао однос „седам и осам“ пута на пољу šhlmmt и добио теле (RTU:KTU 1.5.V.17-22 (124-125)).³⁸ Имајмо на уму да су се животиње сиријске пустиње, како то бележи Доти, париле током периода *gabi'a* или сезоне пашњака, када би трава расла захваљујући раним кишима. Реч је о периоду априла и маја, пре јужних ветрова пред којим вегетација вене. Ово је време Баалове доминације. Осим тога, овде може бити речи о ритуалном венчању које стоји у позадини мита.³⁹ На овај начин је означен почетак сезоне узгоја тако да све наредно потпада под окриље божанског промисла.

37 Као божанство ветра и времена, од кога зависе роса, киша и снег, Баал се спомиње у ВС II:KTU 1.3.II.39-41 (73); 1.4.VI.6-7 (79); RTU:KTU1.5.V.8 (124); 1.16.III.5-7 (231); 1.101.7 (388).

38 RTU:KTU 1.5.V.17b-22 (124-125) је један од најзанимљивијих одломака у оквиру Бааловог циклуса. Индикативно је то да се за јуницу користи реч *pri* која је сродна библијском термину за јуницу *prh* (Ос 4:16; Ам 4:1). Мотив јунице се појављује и у RTU:KTU 1.10.III.20-22 (157); 33-38 (158); 13.22-29 (160); 1.6.II.28-30 (135). Имајмо на уму да је јуница, крава, попут бика била врло важан симбол плодности. Тако акадски мит говори о јуници *Amat-Sin* и месечевом божанству, који се прерушава у бика и одводи јуницу са којим је имао однос, пославши јој са неба током порођаја две богиње које доносе воду и уље. Слична прича постоји и у хетитској теолошкој мисли, при чему се божанство овде прерушава у младића и са јуницом добија дете. Уп. Н. М. Barstad, *The Religious Polemics of Amos: Studies in the Preaching of Amos 2,7B-8; 4,1-13; 5,1-27; 6,4-7; 8,14* (Supplements to Vetus Testamentum 34), Brill Academic Publisher, 1984, 46-47.

39 Сматра се да је Баалов наследник гарант одрживости Баалове плодности упркос његовом силаску у подземни свет. Уп. А. Botica, *Weather, Agriculture, and Religion*, 110.

Након одељка од неких, приближно, тридесетак стихова који су изгубљени, а који вероватно описују смрт Баала, имамо нарицање Ела за њим (1.5.VI.8-25 (126-128)), као и потрагу за мртвим богом коју предузима Анат, Баалова сестра (1.5.VI.25-31 (128)). Анат га проналази (1.6.9-18 (130)) измоливши га од „Šrš светлости богова“ (1.6.11),⁴⁰ а затим приређује погребну свечаност (1.6.18-29 (130)). Праксу оваквог типа осуђује Понз 26:14 где се првине плодова никако не дају за умрле. Можемо претпоставити да Понз 26:14 расправљају против овакве праксе, односно култа Баалу који је био присутан у Палестини и Сирији, а имао је елементе култа плодности.⁴¹ Умрлог Баала замењује, али не толико успешно, Аттар (1.6.I.15-37 (129-131)). Након великих недостатака у тексту, следи заузимање Анат код Мота да јој врати брата Баала (1.6.II.6-12 (133-134)),⁴² при чему Мот одбија то да учини. На крају, Анат ипак бива приморана да употреби силу (1.6.II.30-37 (135-136)):

Она [Анат] је зграбила Мота.
 Са ножем она га је поделила;
 Са вејалицом она га је разбацала;
 Са ватром она га је спалила;
 Са жрвњем она га је смрвила;
 <са ситом она га је разбацала>⁴³
 Његове остатке птице једу,
 Дивље животиње једу његове делове,
 Остасти од остатака се раздвајају.

40 Интересантно је да Какут (Саquot) овде види митолошки израз за феномен испаравања под дејством сунчеве светлости (уп. Ис 55:10), уп. J. Gray, *Legacy of Canaan*, 63.

41 Загигурно је да се овде рефлектује сукоб јахвизма са локалним култом плодности. Сматра се да се у таквим приликама приносило Моту који је посматран као Адонис. Уп. J. Gray, *Legacy of Canaan*, 65.

42 Треба да напоменемо да је Баалово тело већ пронађено и погребено. Ово је једна од неконзистентности. Међутим, ритуални текстови не препознају ову нелогичност. Ипак, уколико покушамо да пронађемо доследност, можемо се позвати на разликовање између умрлог тела и неуништивног дела који преживљава смрт остајући способан за реинкарнацију. Овај мит не представља метафизичку спекулацију, већ је стилошки по свом карактеру где смрт и погреб Баала и његово оживљавање одговарају ритуалима у вези са одумирањем и поновним рађањем вегетације. Уп. J. Gray, *Legacy of Canaan*, 67.

43 Глагол dr' не треба преводити по аналогији са уобичајеним значењем zr', „сејати“. Имамјно у виду да се овај глагол двапут преводи у значењу „расипати“ (уп. Суд 9:45; Зах 10:9), уп. John C. L. Gibson, *Canaanite Myths and Legends*, T&T Clark International, ²1978, 19; Осим тога, ова слика је укореењена дубоко у агрокултури. Наиме, овде видимо типичне кораке у процесу жетве, док се овај приказ узима као митолошки парњак обичају који је практикован сваке године, а у коме је Мот представљен као дух смрти у жити коју треба одагнати. На тај начин принос би био десакрализован, односно погодан за људску употребу или би се тежило да семе остане здраво како би могло да се сади следеће године. Уп. S.E. Loewenstann, *The Ugaritic Fertility Myth - the Result of a Mistranslation*, Israel Exploration Journal 12, no. 2 (1962): 87-88.

Овде имамо јасну везу између мита и сезонских ритуала, у овом случају десакрализације првина жита како би били доступни за општу употребу. Такав обред је забележен у Лев 2:14 где се упућује на принос првина.⁴⁴

Наговештај о Бааловом устајању из света мртвих, а са њим и последично буђење вегетације, имамо у Еловом сну (RTU:KTU 1.6.III.1-21 (136*137)):

Иако је (Баал) пострадао ()

Гле! Моћни Баал је жив

Гле! Принц, Господар земље живи⁴⁵

У сну Ела благотворног и милостивог

У виђењу творца свега створеног⁴⁶

Небеса лију уље

Низ долину се спушта мед (...)⁴⁷

Наиме, сушење растиња услед слабе влажности представљено је као силазак Баала у свет мртвих, при чему он са собом води и своје облаке, ветрове, армију коња, али и кишу (RTU:KTU 1.5.7 (124)). Ипак, Баал ће уста из мртвих и заузети Мотов престо. Бааловом тријумфу претходио је обрачун Мота и Анат, при чему је Анат победила.⁴⁸

44 Детаљније о овом имамо код Филона (*De Sept.* II, 20); Јосифа Флавија (*Antiquitates* III, 250); као и у Мишни (*Menahoth* X, 3-4 65a-66a). Поменуто сведочанства датују овај ритуал 10. нисана. Уп. J. Gray, *Legacy of Canaan*,

45 Титула *zbl b' l' arš* као Баалов епитет појављује се у ВС II:KTU 1.3.I.3 (69); RTU:KTU 1.5.VI.10 (=1.6.I.42; 1.6.III.1) (126); 1.6.III.9 (=1.6.III.3; 111.21).IV.5 (138) (=1.6.IV.16). Ових девет појава заправо представљају комбинацију две независне титуле, при чему је друга (*b' l' arš*), иако нема потврде о другим појављивањима, паралелна са *b' lt šmm rmm* „госпођа висина небеских“. Интересантно је мишљење према коме се *arš* односи на подземни свет (уп. KTU 1.108.1), имајући у виду улогу Баала као господара обоготворених мртвих. Треба имати у виду да се титула осам пута појављује у контексту Баалове смрти и зласка из доњег света. Међутим, има и оних који управо ову титулу виде као Баалову примарну с обзиром на на његов статус врховног божанства. Они који заступају овакво виђење позивају се на KTU 1.3.I.3 где се Баал тако ословљава. Сматра се да је оваква титула паралелна са академским *Enlil bēl šamē u eršetim* „Енлил, господар небеса и земље“ (CH I.5). А. Rahmouni (ppp), *Divine Epithets in the Ugaritic Alphabetic Texts* (Handbook of Oriental Studies 93), Brill, 2008, 163-164.

46 Титула *bny bnwt* појављује се у ВС II:KTU 1.4.II.11(77); 1.4.III.32(78); RTU:KTU 1.6.III.5 (=1.6.III.11) (136); 1.7.I.24 (129). У свих пет случајева примењује се на Ела као главу пантеона и оца човечанства и богова. Уп. А. Rahmouni (ppp), *Divine Epithets*, 98-101.

47 Баала, међутим, даље траже, његова сестра, Анат која богињу сунца Шпш, која крстарећи небом и надзирући земљу зна све тајне живота и смрти, пита где је Баал, док Шпш заповеда да се излије пенушаво вино из бачве, и да без икакве стрепње сачека да пронађе Баала (1.6.IV.30-44). Међутим, интересантна је употреба фразе о меду и уљу (уп. Изл 3:8.17; Лев 20:24; Понз 26:9; Ам 9:13; Пс 65:12). Уп. Уп. W. Herrmann, "BAAL בַּעַל", у: K. van der Toorn et al. (ppp), *Dictionary of Deities and Demons in the Bible*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2019, 134.

48 Треба имати у виду да је свођење мита о Баалу и Моту искључиво на објашњење промене годишњих доба и, са њом у вези, плодношћу непримерено имајући у виду недослед-

Након великих празнина у тексту, сусрећемо *redivivus* Баала⁴⁹ који прети својим непријатељима (1.6.V.1-6 (140)), али његов тријумф је краткотрајан јер се након седам година⁵⁰ Мот – опорављен од Анатових удараца - изнова појављује изазивајући Баала на коначни двобој (1.6.V.7-19 (140-141)). Закључак овог божанског сукоба је, нажалост, изгубљен, али се може претпоставити да Мот признаје Баалову божанску доминантност.⁵¹ Истакни-мо још и то да се у ВС II:KTU 1.3.II.39 (70); RTU:KTU 1.6.III.6-7 (136-137), 12-13 (137) Баал представља као чувар плодности земљишта.⁵²

Када је реч о жртвоприношењу, RTU:KTU 1.148.I.1-5 (427-430), где се налази попис божанстава са жртвама које им се приносе, име Баала се помиње седам пута, што је у вези са горе поменутом појавом о седам Баала. Тако се Баалу приноси седам пута во и ован,⁵³ док је, према TUAT II:KTU 1.39, Баалу намењен један ован, а скупини Баалâ једна јуница. Када је реч о листи жртава за одређене месеце, RTU:KTU 1.41.I.15 (=1.87) (348-356), конкретно, првог месеца *Rischuena*, почетка бербе грожђа, Баалу се приноси, такође, један ован, а скупини Баала једна јуница. Месеца *Niyaga* Баалу ратнику се приноси бик и ован четрнаестог дана (TUAT II:KTU 1.105.I.1, 306),

ности које са собом таква произвољна редукција носи: 1) Мотову телесину коју је Анат посејала у пољу су појеле птице. Овај детаљ очигледно није повезив са било каквом пољопривредном активношћу или плодношћу тла јер је заиста несрећан онај чији засад позобу птице; 2) након што је и Мот поново оживе, у свом обаћању Баалу помиње сејање семена у воду, што, такође, не може бити симол плодности; 3) након васкрсења оба божанства живе истовремено чиме се симбол sukcesивности укида; 4) Баалу је требало седам година да навлда Мота након што је Мот васрсао, а исто толико је и трајао период Баалове смрти итд. Уп. U.Cassuto, *Baal and Mot in the Ugaritic Texts*, Israel Exploration Journal 12, no. 2 (1962): 77-86, [79-80];

49 Детаљније о феномену умирлог и оживљеног божанства: M. S. Smith, *The Origins of Biblical Monotheism*, 127-130.

50 Помен седам година овде само наизглед говори против годишњег пољопривредног циклуса. Међутим, Стари завет говори о суботњој – седмој – години као транзитном периоду када се земља оставља да почива (уп. Изл 23:10-11; Лев 25:3-7). Интересантно је тумачење према коме период од седам година као време после ког Мот устаје треба повезати са периодичним појавама глади. Имајмо у виду да се у наративу о Јосифу управо појављује након седам година изобиља (уп. 41:25.47.54). Осим тога, критичари који оспоравају теорију о митолошкој представи сезонског циклуса наводе како је потпуно неплаузибилно да мит наставља са перипетијама главног јунака након његовог излажења из доњег света. У другом опису немилосредног Мота (RTU:KTU 1.6.II.6-12 (133-134)) до изражаја долази његова крволочност, односно његов портрет као првобитног земаљског чудовишта (уп. ВС I:KTU 1.2.I.2 (260); Ис 25:8). Уп. J. Gray, *Legacy of Canaan*, 76.

51 J. Gray, *Legacy of Canaan*, 75.

52 У KTU 1.13 се налази химан за коју један број тумача тврди да се њоме призива Баал да дарује плодност. Уп. W. Herrmann, "BAAL לַעֲבֹד", у: K. van der Toorn et al. (ppp), *Dictionary of Deities and Demons in the Bible*, 134.

53 Поменуте животиње ће се још на неколико места у оквиру KTU 1.148 поменути као жртве намењене Баалу: уп. RTU:KTU 1.148.V.25.44 (427).

осамнаестог дана принос је исти, при чему се бик као жртва за мир спаљује (TUAT II:KTU 1.105.I.5, 307). Осим тога, у храму Баала угаритског приноси се 38 комада мање стоке, седам бикова и два овна (TUAT II:KTU 1.105.I.5, 310). 54 Пракса приношења овна и вола се задржава и током праничних месеци (уп. RCU:KTU 1.109.I.11). У dbh mlk („обреди жртвовања намењени цару“) (RCU:KTU 1.91.I.14) се, између осталих за које се приноси вино, помиње и Баал. Реч је о литургичком тексту који наводи имена угаритских бо-жанстава за које цар излива вино добијено од угаритских градови. TUAT II:KTU 1.13 садржи химну, односно ритуални текст који Аната представља као прождрљиву јуницу, односно Баалову јуницу, чија утроба није познала зачеће, али с обзиром да текст говори о плодности људи, он неће детаљније бити тематизован.

Закључак

Представљањем два наратива KTU 1.16 III.2-8 и KTU 1.5 – 1.6, као и довођењем у везу са Ос 2 покушали смо да покажемо позадину Осијиног диспута са хананском религијском праксом. Сматрамо да је у даљем истраживању потребно расветлити и практични аспект култа плодности који би се тицао сексуланих ритуала као конкретних актуализација мита. Са једне стране, култ почива на миту, а са друге стране, култ свагда бива актуалан кроз низ ритуалних радњи које обезбеђују непрестано понављање мита. Са позиција тумача Ос 2 ово је посебно важно због помена љубавника Осијине жене, што је често био траг којим се покушавала истражити култна позадина сексуланих елемената у културама Ханана, Израила, Угарита, Вавилона, односно култне или сакралне проституције, ритуалног одузимања невиности, сакралних венчања, као и других сексуланим елементима.

Литература

Извори:

- Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS)*, K. Elliger/W.Rudolph et al. (ppp.), Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1966/67.
- Septuaginta (LXX)*, Alfred Rahlfs (ppp.), друго издање: Robert Hanhart, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2006.
- Novum Testamentum Graece*, (Nestle-Aland 28th Edition), Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2013.
- KTU 1.1: *The Ugaritic Baal Cycle: Introduction with Text, Translation and Commentary of KTU/CAT 1.1-1.2* (Supplements to Vetus Testamentum 55/I), Mark S. Smith (ppp), Brill Academic Publishers, 1994, 116-210. [BC I:KTU 1.1]
- KTU 1.2: *The Ugaritic Baal Cycle: Introduction with Text, Translation and Commentary of KTU/CAT 1.1-1.2* (Supplements to Vetus Testamentum 55/I), Mark S. Smith (ppp), Brill Academic Publishers, 1994, 211-356. [BC I:KTU 1.2]
- KTU 1.3: *The Ugaritic Baal Cycle: Introduction with Text, Translation and Commentary of KTU/CAT 1.3-1.4* (Supplements to Vetus Testamentum 55/II), /Wayne T. Pitard (ppp), Brill Academic Publishers, 2009, 87-390. [BC II:KTU 1.3]
- KTU 1.4: *The Ugaritic Baal Cycle: Introduction with Text, Translation and Commentary of KTU/CAT 1.3-1.4* (Supplements to Vetus Testamentum 55/II), /Wayne T. Pitard (ppp), Brill Academic Publishers, 2009, 391-697. [BC II:KTU 1.4]
- KTU 1.5: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, [RTU:KTU 1.5]
- KTU 1.6: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, 115-148. [RTU:KTU 1.6]
- KTU 1.10: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, 155-161. [RTU:KTU 1.10]
- KTU 1.13: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, 169-176. [RTU:KTU 1.13]
- KTU 1.16: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, 219-243. [RTU:KTU 1.16]
- KTU 1.17: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, [RTU:KTU 1.17]
- KTU 1.19: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, 246-314. [RTU:KTU 1.19]
- KTU 1.39 (RS 24.246): *Texte aus der Umwelt des Alten Testaments II: Orakel, Rituale Bau- und Votivinschriften Lieder und Gebete*, Wilhelmus C. Delsman/Manfried Dietrich et al. (ppp), Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1986/87/88/89/91, 308-310. [TUAT II:KTU 1.39]
- KTU 1.47.1.118, RS 20.24: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, 2002, 360-363. [RTU:KTU 1.47.1.118]
- KTU 1.91: *Ritual and Cult at Ugarit* (Writings from Ancient World 10), Dennis Pardee (ppp), Society of Biblical Literature, 2002, 214-216. [RCU:KTU 1.91]

- KTU 1.101: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, ²2002, 388-391. [RTU:KTU 1.101]
- KTU 1.105 (RS 24.249): *Texte aus der Umwelt des Alten Testaments II: Orakel, Rituale Bau- und Votivinschriften Lieder und Gebete*, Wilhelmus C. Delsman/Manfried Dietrich et al. (ppp), Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, 1986/87/88/89/91, 314-315. [TUAT II;KTU 1.105]
- KTU 1.109 (RS 24.253/24.284): *Ritual and Cult at Ugarit* (Writings from Ancient World 10), Dennis Pardee (ppp), Society of Biblical Literature, 2002, 26-34. [RCU:KTU 1.109]
- KTU 1.119: *Religious Texts from Ugarit* (Biblical Seminar 53), Nicolas Wyatt (ppp), Sheffield Academic Press, ²2002, 416-423. [RTU: KTU 1.119]

Секундарна литература

- Avaly-Darshan, Noga, “Baal, Son of Dagon: In Search of Baal’s Double Paternity”, *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 133, No.4 (October-December 2013); 651-657.
- Barstad, M. Hans, *The Religious Polemics of Amos: Studies in the Preaching of Amos 2,7B-8; 4,1-13; 5,1-27; 6,4-7; 8,14* (Supplements to Vetus Testamentum 34), Brill Academic Publisher, 1984.
- Botica, Aurelian, *Weather, Agriculture, and Religion in the Ancient Near East and in the Old Testament*, Perichoresis, Volume 11, Issue 1 (2015):95-122.
- Botica, Aurelian, “The Theophoric Element Ba’al in Ancient Phoenician Inscriptions”, *Perichoresis*, vol. 10.1 (2012): 67-93.
- Cassuto, Umberto, “Baal and Mot in the Ugaritic Texts”, *Israel Exploration Journal* 12, no. 2 (1962): 77-86.
- Cassuto, Umberto, *The Palace of Baal*, *Journal of Biblical Literature*, Vol. 61. No.1, (1945): 51-56.
- Cassuto, Umbro, “Baal and Mot in the Ugaritic Texts”, *Israel Exploration Journal* Vol. 12, No.2 (1962):77-86.
- Cho, Sang-yôl, *Lesser Deities in the Ugaritic Texts and the Hebrew Bible: A Comparative Study of their Nature and Roles*, Gorgias Press, 2007.
- Davis, I. Graham, *Hosea* (New Century Bible Commentary), Eerdmans Publishing Co, 1992.
- Gibson, C. L John, *Canaanite Myths and Legends*, T&T Clark International, ²1978.
- Ginsberg, H. L., W. F. Albright, and Elimelech, *The Legend of King Keret: A Canaanite Epic of the Bronze Age*, *Bulletin of the American Schools of Oriental Research. Supplementary Studies*, no. 2/3 (1946): 1-50.
- Gray, John, *Legacy of Canaan: The Ras Shamra Texts and Their Relevance to the Old Testament*, Brill Academic Publishers, 1965.
- Irwin, P. Brian, “Baal and Yahweh in the Old Testament: A Fresh Examination of the Biblical and Extra-Biblical Data” (Ph.D. Dissertation, University of St. Michael’s College, 1999).
- Jacobs, Vivian/Jacobs, Issac Rosensohn, *The Myth of Mot and 'Al'eyan Ba'al*, *The Harvard Theological Review*, Vol. 38, No. 2, (1945), 77-109.

- Karel Van Der Toren/Bob Becking/Pieter W. Van Der Horst (ppp), *Dictionary of Deities and Demons in the Bible*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 1999.
- Karel, van der Toorn, et al. (ppp), *Dictionary of Deities and Demons in the Bible*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1999.
- Kelle, E. Brad, Megan Bishop Moore, *Israel's Prophets and Israel's Past: Essays on the Relationship of Prophetic Texts and Israelite History in Honor of John H. Hayes* (Library of Hebrew Bible - Old Testament Studies), T & T Clark International, 2006.
- L. R. Fisher, "A New Ritual Calendar from Ugarit", *The Harvard Theological Review* Vol. 63, No. 4 (Oct., 1970), 485-501.
- Loewenstann, E. Samuel, "The Ugaritic Fertility Myth - the Result of a Mistranslation", *Israel Exploration Journal* 12, no. 2 (1962): 87-88.
- Margalit, Baruch, *The Legend of Keret*, y Wilfred G. E. Watson/Nocolas Wyatt (ppp), Handbook of Ugaritic Studies, Brill Academic Publishers, 1999.
- May, G. Herbert, "An Interpretation of the Names of Hosea's Children", *Journal of Biblical Literature*, vol. 55, no. 4, (1936): 285-291.
- Moughtin-Mumby, Sharon, *Sexual and Martial Metaphors in Hosea, Jeremiah, Isaiah, and Ezekiel* (Oxford Theological Monographs), Oxford University Press, 2008.
- Nelson, D. Richard, "Priestly Purity and Prophetic Lunacy: Hosea 1:2 and 9:7", y Lester L. Grabbe/Alice Ogden Bellis (ppp), *The Priests in the Prophets: The Portrayal of Priests, Prophets and other Religious Specialists in the Latter Prophets* (JSOT-Sup). T&T Clark International, 2004, 115-33.
- Rahmouni, Aicha, (ppp), *Divine Epithets in the Ugaritic Alphabetic Texts* (Handbook of Oriental Studies 93), Brill, 2008.
- Routledge, Robin, "Hosea's Marriage Reconsidered", *Tyndale Bulletin* 69.1 (2018):25-42.
- Smith, S. Mark, *The Origins of Biblical Monotheism: Israel's Polytheistic Background and the Ugaritic Texts*, Oxford University Press, 2001.
- Woude, van der Irene, *Three Classical Prophets: Amos, Hosea, y Micah*, Richard Coggins et al. (ppp), *Israel's Prophetic Tradition: Essays in Honour of Peter R. Ackroyd*, Cambridge University Press, 1982, 32-57.
- Wyatt, Nicolas, "The Titles of the Ugaritic Storm-God", *Ugarit-Forschung* 24, (2007), 403-424.

Branislav Ivić

University of Belgrade

Faculty of Orthodox Theology

Department for Biblical Studies

branislavivic95@gmail.com

INTERPRETATION OF HOS.2 IN THE CONTEXT OF RELIGIOUS POLEMIC WITH THE CANAANITE CULT

Summary

The Article deals with the explanation of Hos.2 in the context of religious polemic with the Canaanite cult. First of all, the Article deals with the cult of Baal that is related to fertility cult. The Article is trying to explain the way prophet Hosea presents the relationship of Yahweh and Israel, through metaphor of marriage as a dominant theme through the first three chapters of the book. He is comparing Yahweh with the loyal husband and Israel is presented as a deceitful woman who takes pleasure in relations with different lovers, namely with Baal(s) as an exponent of the Canaanite religion. The text takes two key narratives when speaking about the fertility cult KTU 1.16 III.2-8 and KTU 1.5-1.6, comparing them with Hos. 2 as a manifesto of the Book of the Twelve. Instead of appointing all the earthly goods to Yahweh, they are giving their gratitude to Baal. As consequence of its complexity the questions related to the fertility cult stay overlooked. The history or reception (Wirkungsgeschichte) by studying Hos.2 tried to get a trace of sacral prostitution and other sexual activities with practical sacral aspects. Further on that subject, on another occasion.

***Keywords:** Yahweh, Baal, Hosea, fertility cult, the Canaanite religion, syncretism*